

KREDİ KARTLARI İLE YAPILAN SATIŞLARIN MUHASEBELEŞTİRİLMESİ ve ÖZELLİKLİ HUSUSLAR

Soner AZAR (*)

1 - GİRİŞ

Günümüzde, ekonomide klasik mübadele aracı olarak kullanılan madeni ve kâğıt paraların yerini önemli ölçüde, plastik para olarak da ifade edilen kredi kartları almış durumdadır. Kredi kartlarının kullanımı sayesinde mal ve hizmet talebinde bulunan tüketiciler; nakit taşıma riskinden kurtulma, kredi sağlama ve belirli bir vade sonunda ödeme imkânlarına sahip olabildikleri için kredi kartı ile alışverişi tercih etmektedirler. Mal ve hizmet satışında bulunan işletmeler de, kredi kartı ile yapılan satışların diğer taksitli satışlara nazaran sağladığı avantajlar nedeniyle, müşterilerin kredi kartı ile yaptıkları ödemeleri kabul etmekte, bu yolla satışlarını artırma eğilimine girmektedirler. Bu eğilimler, kredi kartlarını hayatımızın ayrılmaz bir parçası haline getirmektedir. Ayrıca, kredi kartı ile yapılan işlemlerin kayıt altında tutuluyor olması nedeni ile de kredi kartlarının kayıt dışı ekonomi ile mücadele açısından da yararları bulunmaktadır.

Kredi kartı kullanımındaki artışa paralel olarak satıcı ile alıcı arasındaki ticari ilişki yanında satıcı-banka ve alıcı-banka arasında da yeni ticari ilişkiler ortaya çıkmıştır. Bu çalışmada da gün geçtikçe önemi artan ve daha sık olarak gündeme gelen kredi kartları ile yapılan satışların tek düzen hesap planı içerisindeki yeri analiz edilerek örnek muhasebe kayıtlarına yer verilecektir.

2- KREDİ KARTI İLE YAPILAN SATIŞLARIN TEK DÜZEN HESAP PLANINDAKİ YERİ

Günümüzde gelişen teknoloji ile birlikte kredi kartı kullanımının yaygınlaşması ve işletmelerde nakit yerine kredi kartı ile yapılan satışların artış göstermesi üzerine, söz konusu satış şeklinin ve bankadan alınan tutarın ne şekilde muhasebeleştirileceği önem arz etmektedir. Bu husus tek düzen hesap planının kullanımı ile ilgili olarak en fazla karışıklık yaratan konulardan birisidir. Bu karışıklıklardan birisi kredi kartıyla yapılan satışların hangi hesapta takip edileceği, bir diğeri de bankaya ödenen komisyon bedelinin kaydedileceği hesaptır.

(*) Vergi Denetmen Yardımcısı

Kredi kartlı satışların muhasebeleştirilmesi ile ilgili olarak iki hesap önerilmektedir. Bunlardan birincisi 127 Diğer Ticari Alacaklar Hesabı, diğeri ise 108 Diğer Hazır Değerler Hesabıdır. Temel mali tablolardan biri olan bilanço, aktif ve pasif hesaplara, aktif hesaplar da "I. DÖNEN VARLIKLAR" ve "II. DURAN VARLIKLAR" hesap sınıflarına ayrılmıştır. Dönen varlıklar hesap sınıfı; nakit olarak elde ve bankada tutulan varlıklar ile normal koşullarda en fazla bir yıl veya işletmenin normal faaliyet dönemi içinde paraya çevrilmesi veya tüketilmesi öngörülen varlık unsurlarından oluşur. Dönen varlıklar; hazır değerler, menkul kıymetler, ticari alacaklar, diğer kısa vadeli alacaklar, stoklar, gelecek döneme ait giderler ve gelir tahakkukları ile diğer dönen varlıklar şeklinde bölümlenir. DÖNEN VARLIKLAR hesap sınıfında yer alan "10 HAZIR DEĞERLER", Kredi Kartları ile Yapılan Satışların Tekdüzen Hesap Planına Göre Muhasebeleştirilmesi nakit olarak elde veya bankada bulunan varlıklar ile istenildiği zaman değer kaybına uğramadan paraya çevrilebilme imkânı bulunan varlıkları (menkul kıymetler hariç) kapsar. Dolayısıyla hazır değerlerin en büyük özelliği, nakit olarak elde veya bankada bulunması ve istenildiği zaman değer kaybına uğramadan paraya dönüştürülme imkânının bulunmasıdır. 10-HAZIR DEĞERLER hesap grubunda yer alan "108 DİĞER HAZIR DEĞERLER" ana hesabı ise, nitelikleri itibarıyla hazır değer sayılan pullar, vadesi gelmiş kuponlar, tahsil edilecek banka ve posta havaleleri (yoldaki paralar) gibi değerleri kapsar. Ticari işletmeler tarafından bir satış yapıldığı zaman satılan malın bedeli satış fiyatı üzerinden "600 Yurtiçi Satışlar" hesabının alacağına kaydedilir. Buna karşılık satış anlaşmasının şekline göre bir veya daha fazla sayıda değişik hesaplar, ayrı ayrı, ya da bir arada borçlandırılır. Örneğin satış işleminin peşin olması durumunda "100 Kasa", müşteri

çek/senet alındığında "101 Alınan Çekler / 121 Alacak Senetleri", kredili satışlarda "120 Alıcılar", kredi kartı karşılığında yapılan satışlarda ise "108 DİĞER HAZIR DEĞERLER" veya "127 DİĞER TİCARİ ALACAKLAR" hesabı kullanılabilir. Bilindiği üzere tekdüzen hesap planında aktifte yer alan hesap sınıf ve grupları muhasebedeki "Tam Açıklama" kavramı çerçevesinde değerlerin likit olma özelliğine göre, pasifte yer alan hesap sınıf ve grupları ise en kısa vadeli kaynaktan en uzun vadeli kaynağa doğru ödenme çabukluğuna göre sıralanmıştır. Örneğin "10 HAZIR DEĞERLER" hesap grubunda yer alan ana hesaplar paraya dönüşme hızlarına göre (likit olma özelliğine göre) "100 Kasa" hesabından başlanarak en az likit değere doğru sıralanmıştır. İşletmeler kredi kartı ile yapmış olduğu satışların bedelini bankalar ile yapmış olduğu sözleşmelerde belirtilen bloke süresinin sonunda alabilmektedirler. Bu bloke süreleri satıcı firma (üye işyeri) ile banka arasında yapılan sözleşmede 1 ila 28 veya 45 gün arasında değişen süreler olarak kararlaştırılabilmektedir. 28 veya 45 günün üstünde bloke süresi bulunmamakta ve gün sayısı kredi kartını çıkaran bankaya göre değişmekte, bloke süresi ne kadar azalırsa faiz oranı da o kadar yükselmektedir. Bloke süresi arttıkça bu oran düşmekte olup 28 veya 45. gün sonrasında komisyon oranı % 0 olmaktadır. Bu çerçevede, kredi kartları ile yapılan satışlar neticesinde banka tarafından komisyon kesilmeden 28 veya 45. günün sonundan itibaren işletmenin hesabına aktarılan satış bedellerinin hazır değer olarak nitelendirilmesi yanlış olmayacaktır. Ancak satış bedellerinin banka ile yapılan anlaşma çerçevesinde satış tarihinden itibaren 28 veya 45 gün içinde yani vade tarihinden önce firmanın hesabına aktarılması durumunda banka tarafından komisyon kesilmesi gündeme gelecek ve firma açısından söz konusu satış bedellerinin değer kaybına uğraması nede-

niyle hazır değer olarak nitelendirilmesi mümkün olmayacaktır. Bu doğrultuda satış bedellerinin "108 DİĞER HAZIR DEĞERLER" hesabı yerine "127 DİĞER TİCARİ ALACAKLAR" hesabına kaydının uygun olacağını savunan görüşler bulunmaktadır. Buna karşılık kredi kartları ile yapılan satışlarda banka tarafından satış bedelleri üzerinden kesilen komisyon tutarlarının üye işyerine uygulanan ticari hizmetin bir karşılığı, bedeli olduğu; dolayısıyla da satış bedellerinin "108 Diğer Hazır Değerler" hesabında izlenmesinin gerekliliğini savunanlar da bulunmaktadır. Fakat, söz konusu hizmetten alınan komisyon tutarı, satış bedelinin değer kaybına uğradığını "108 Diğer Hazır Değerler" hesabına kaydının yapılması gerektiğini göstermektedir. Kısacası, işletmeler tarafından kredi kartları ile yapılan satışlar karşılığında, satış bedellerinin bankalar tarafından yapılan anlaşma çerçevesinde 28 veya 45'nci günün sonundan itibaren hesaba geçirilmesi ve dolayısıyla üzerinden komisyon alınması durumunda satış tutarlarını hazır değer olarak kabul edilerek "108 Diğer Hazır Değerler" hesabına, 28 veya 45'nci günden önce hesaba yatırılması ve üzerinden komisyon alınması durumunda ise satış tutarının değer kaybına uğraması nedeniyle satış tutarlarının alacak kabul edilerek "127 Diğer Ticari Alacaklar" hesabına kayıt yapılması gerekmektedir. Ancak uygulamada işletmelerin kredi kartlı satış tutarlarını muhasebeleştirirken genel olarak 108 Diğer Hazır Değerler Hesabı'nı kullandıklarını söyleyebiliriz.

Bununla birlikte, uygulamada bazı işletmelerce kredi kartları ile yapılan satış işlemlerinin "100 Kasa" hesabının borçlandırılması suretiyle izlendiği görülmektedir. Bu şekilde yapılan muhasebe kayıtlarının ise ticari işletmeler için sıkıntı oluşturabileceği bir gerçektir. İşletmelerin kredi kartıyla yapmış olduğu satışlarda düzenlenen harcama belgeleri ödeme belgesi yerine geçip işlet-

me için hazır değer veya diğer ticari alacaktır, ancak para değildir. Bu nedenle, harcama belgeleri tutarı tekdüzen hesap planında Kasa hesabına değil, Diğer Hazır Değerler veya Diğer Ticari Alacaklar Hesabına (borç) yazılması gerekmektedir.

Kredi kartlı satışlarda sorunlu bir alanda bankaya ödenen komisyonun hangi hesapta takip edileceği hususudur. Bu konu ile ilgili olarak bu giderlerin, 7/A'ya göre 780 Finansman Giderleri, 7/B'ye göre ise 797 Finansman Giderleri hesabına yada 653 Komisyon Giderleri hesabına yazılması gerektiğini savunan görüşler bulunmaktadır. Ancak 653 Komisyon Giderleri hesabının niteliğine bakacak olursak; Tek düzen hesap planında 65 Diğer Faaliyetlerden Olağan Gider Ve Zararlar hesap grubu şöyle açıklanmaktadır; "*işletmenin esas faaliyetleri dışında kalan olağan faaliyetlerle ilgili gider ve zararları içerir*". Kredi kartlı satışları işletmenin esas faaliyeti dışında telakki etmek mümkün bulunmamaktadır. Yani bu satışları işletmenin esas faaliyetleri içerisinde değerlendirmemiz gerekir. Dolayısıyla kredi kartlı satışlarda bankaya ödenen komisyon bedelinin "Finansman Giderleri" hesabında takip edilmesi gerektiği görüşündeyiz.

Örnek: (X) A.Ş. 12.02.2009 tarihinde, kredi kartıyla yüzde 18 KDV hariç 1.000- TL ye ticari mal satmıştır. Bu durumda (X) AŞ tarafından yapılması gereken muhasebe kaydı aşağıdaki gibi olacaktır.

Banka Tarafından Komisyon Kesilmemesi Durumunda:

12.02.2009			
108 Diğer Hazır Değerler 1.180			
108.01	Kredi	Kartı	
	600 Yurt İçi Satışlar	1.000	
	600.01 Kredi Kartlı Satışlar		
	391 Hesaplanan KDV	180	
Mal	satış	kaydı	

Satış bedeli, banka ile yapılan sözleşme gereği 28. günün sonunda banka tarafından şirket hesabına aktarıldığında ise aşağıdaki muhasebe kaydı yapılarak satış tutarları bir taraftan "102 Bankalar" hesabına aktarılacak, diğer taraftan "108 Diğer Hazır Değerler" hesabı kapatılacaktır.

102 Bankalar 1.180
102.01Bankası
108 Diğer Hazır Değerler 1.180
108.01 Kredi Kartlı Satışlar

Yukarıdaki örnekte de görüldüğü üzere şirket tarafından kredi kartı karşılığında yapılan satış sonrasında satış tutarı, banka ile yapılan anlaşma uyarınca 28 nci günün sonunda şirket hesabına aktarılmış olması dolayısıyla banka tarafından komisyon uygulaması söz konusu olmamış, satış tutarı şirket açısından değer kaybına uğramamıştır. Bu nedenle yapılan bu satış tutarı "108 Diğer Hazır Değerler" hesabında izlenebilecektir.

Banka Tarafından Komisyon Kesilmesi Durumunda; (X) AŞ yine 12.02.2009 tarihinde 230.- TL si peşin, kalanı kredi kartı karşılığında yüzde 18 KDV hariç 1.000.- TL ye ticari mal satmıştır. Banka ile yapılan anlaşma gereği satış bedelleri banka tarafından üye işyerine 1 gün sonra yatırılacaktır. Bu durumda (X) A.Ş. tarafından yapılması gereken muhasebe kaydı aşağıdaki gibi olacaktır.

	12.02.2009
100 Kasa	230
127 Diğer Tic. Alacaklar	950
127.01 Kredi Kartı	
600 Yurt İçi Satışlar	1.000
600.01 Kredi Kartlı Satışlar	
391 Hesaplanan KDV	180

Banka tarafından satış bedeli üzerinden % 3 oranında komisyon kesildiği ve kalan tutarın üye

işyerinin hesabına bir gün sonra aktarıldığı varsayılırsa, söz konusu komisyon üye işyeri tarafından gider olarak dikkate alınacak ve aşağıdaki şekilde muhasebeleştirilecektir. (İşletme 7 / A maliyet hesap seçeneğini kullanmaktadır.)

	13.02.2009
102 Bankalar	921,50
102.01 ... Bankası	
780 Finansman Giderleri	28,50
780.01 Kredi Kartı Komisyon Giderleri	
127 Diğer Tic. Alacaklar	950
127.01 Kredi Kartı Slipleri	

Yukarıda işletmenin 7 / A maliyet hesap seçeneğini kullanması varsayımına göre "780 Finansman Giderleri" hesabında muhasebeleştirilen komisyon tutarları, 7 / B maliyet hesap seçeneğini kullanan işletmelerde "797 Finansman Giderleri" hesabında izlenecektir.

Finansman giderlerini oluşturan harcama belgelerinden kesilen komisyonlar işletme için kısa vadeli borçlanma gideri niteliğindedir. Bu nedenle, paraya ivedi olarak gereksinim duymayan ticari işletmeler söz konusu kesintileri bankalarda belirli bir süre tutarak komisyon oranını düşürmeye çalışmaktadır.

Dönem sonlarında 780 ve 797 no.lu Finansman Giderleri Hesaplarında biriken tutarlar 660 no.lu Kısa Vadeli Borçlanma Giderleri Hesabının borcu karşılığında, 7/A seçeneğinde 781 no.lu Finansman Giderleri Yansıtma Hesabının, 7/B seçeneğinde 798 no.lu Gider Çeşitleri Yansıtma Hesabının alacağına yazılır.

3- KREDİ KARTI İLE YAPILAN TAKSİTLİ SATIŞLARIN MUHASEBELEŞTİRİLMESİ

Satıcı firmalarla bankalar arasında yapılan anlaşmalar neticesinde kredi kartı ile taksitli satışlar

yapılabildiği gibi, bazı işletmeler kendileri de taksitli satış yapabilmektedir. Banka ile yapılan anlaşma neticesinde, kredi kartı ile taksitli satışlarda para zamanından önce kullanılmak istenirse daha fazla oranda komisyon ödenmesi söz konusu olacaktır " Kartla yapacağınız üstü alışlarınızda +2, +4... taksit imkanı" şeklindeki duyuruları reklamlarda okumuş veya görmüşüzdür. Bu tip imkânlar bankalar tarafından kart hamili müşterilerine tanınan kolaylıklar olup satıcıyı ilgilendiren bir konu değildir. Satıcı firmanın banka ile yaptığı işyeri sözleşmesi gereği yaptığı taksit işletmeyi bağlar. "Üstü taksitleri" banka tarafından kart hamiline tanınan ödeme kolaylığı olarak düşünebiliriz. Yani işletme yaptığı sözleşme gereği alacağını belirtilen taksitlerle alacaktır. Ancak kart hamili borcunu ek taksitlerle bankaya ödeyecektir.

Örnek: (X) AŞ 15.04.2009 tarihinde 90.- YTL si peşin, kalanı 5 aylık taksitle yüzde 18 KDV hariç 500.- YTL ye ticari mal satmış olsun. Müşteri 1. taksit ödemesini 16.05.2009 tarihinde kredi kartı ile yapsın. Bankada sözleşme gereği 28 gün sonra taksit tutarını işletmenin hesabına aktardığını varsayarsak muhasebe kaydı sırayla şöyle olacaktır.(Banka tarafından kesilecek komisyon oranı %3'tür.)

15.04.2009			
100 Kasa	90		
120 Alıcılar	500		
	600 Yurt İçi Satışlar	500	
	391 Hesaplanan KDV	90	
	Mal satış kaydı		

Taksit kredi kartı ile tahsil edildiğindeki kaydımız

16.05.2009			
108 Diğer Hazır Değerler	100		
108.02 Kredi Kartlı Alacak Tahsilatları			
120 Alıcılar	100		
Alacağın kredi kartı ile tahsili			

Not: Kredi kartıyla yapılan taksit tahsilini o ayki kredi kartlı satışlardan ayırt edebilmek için, slip üzerine satışa konu olan belgenin tarih ve numarasını yazmak gerekir.

Kredi kartı ile tahsil edilen bu taksit tutarı vade sonunda Banka tarafından işletme hesabına aktarıldığında ise kayıt;

102 Bankalar 100	
102.01 ... Bankası	
108 Diğer Hazır Değerler 100	
108.02 Kredi Kartlı Alacak Tahsilatları	

Bu taksit tutarı vade sonunda değil de ertesi gün Banka tarafından hesaba aktarıldığında ise kayıt;

17.05.2009	
102 Bankalar	97
102.01 ... Bankası	
780 Finansman Giderleri	3
780.01 Kredi Kartı Komisyon Giderleri	
127 Diğer Tic. Alacaklar 100	
127.02 Kredi Kartlı Alacak Tahsilatları	
Kredi kartlı satışın erken tahsili	

Bankalar tarafından vadesinde önce firma hesabına aktarımlardan dolayı alınacak faiz veya komisyon dışında her hangi masraf (kira, bakım vs) alınması halinde 770 Genel Yönetim Giderleri Hesabına kaydedilmesi gerekir.

Bazı durumlarda, kredi kartı bilgileri satıcı işletmeye verilmekte ve vadeler geldikçe kredi kartından çekimi yapılmaktadır. Örneğin; işletme tarafından, toplam bedeli 400 TL olan (KDV dahil) bir malın iki taksitle satıldığını varsaydığımızda;

120 Alıcılar	400		
	600 Yurt İçi Satışlar	338,98	
	391 Hesaplanan KDV	61,02	

Yapılan satışın birinci taksiti işletme tarafından aynı tarihte kredi kartından çekilmiştir.

_____/_____
108 Diğer Hazır Değerler 200
120 Alıcılar 200

_____/_____
POS hesabına yatan 200 TL, 4 TL komisyon karşılığında aynı gün işletmenin banka hesabına geçirilmiştir.

_____/_____
102 Bankalar 196
780 Finansman Giderleri 4
108 Diğer Hazır Değerler 200

_____/_____
İkinci taksitte yine aynı şekilde muhasebeleştirilerek 120 Alıcılar hesabı kapatılacaktır.

4- DEĞERLENDİRME ve SONUÇ

Yukarıda, kayıt dışı ekonomi ile mücadelede önemli yararlar sağlayan kredi kartlı satışlara ilişkin olmak üzere, söz konusu kartlarla yapılan satışların muhasebeleştirilmesi ile ilgili dikkat edilmesi gereken hususlar ele alınmıştır.

Söz konusu satış şeklinin kayıtlara yansıtılmasında tartışma konusu "108 Diğer Hazır Değerler" veya "127 Diğer Ticari Alacaklar" hesaplarından hangisinin kullanılacağı ve bankaya ödenen komisyon bedelinin "Finansman Gideri" veya "Komisyon Gideri" hesabına mı kaydedileceği noktasındadır. Bizim konuya ilişkin bakış açımız ise, bankayla yapılan POS sözleşmesinde belirtilen bloke süresinden önce satış tutarlarının hesaba aktarılması durumunda 127 Diğer Ticari Alacaklar hesabına kayıt yapılması, Banka tarafından komisyon kesilmeden bloke süresinden sonra işletmenin hesabına aktarılan satış tutarlarının ise hazır değer olarak kabul edilerek, "108 Diğer Hazır Değerler" hesabında izlenmesi yönündedir. Çünkü, bu şekilde işletme hesabına

aktarılan satış tutarları hiçbir şekilde değer kaybına uğramamaktadır. Bankaya ödenen komisyon bedelinin ise Finansman Giderleri Hesabına kaydedilmesi görüşündeyiz. Zira tek düzen hesap planında 65 Diğer Faaliyetlerden Olağan Gider Ve Zararlar hesap grubu şöyle açıklanmaktadır; *"işletmenin esas faaliyetleri dışında kalan olağan faaliyetlerle ilgili gider ve zararları içerir"*. Kredi kartlı satışları işletmenin esas faaliyeti dışında düşünmek mümkün değildir. Fakat uygulamada işletmelerin bankaya ödedikleri komisyon bedellerini muhasebeleştirirken hem Finansman Giderleri Hesabını hem de Komisyon Gideri Hesabını kullandıkları görülmektedir.

Yararlanılan Kaynaklar:

- ÖZCAN Zekai; Kredi Kartı ile Yapılan Satışların Muhasebeleştirilmesi, Yaklaşım Dergisi Ocak-2005.
- GÜNDÜZ Fatih; Kredi Kartı ile Yapılan Satışların Vergi İncelemesi Açısından Değerlendirilmesi, Yaklaşım Dergisi/Ağustos-2007
- AKDOĞAN Nalan, SEVİLENGÜL Orhan; Türkiye Muhasebe Standartları ile Uyumlu Tek Düzen Muhasebe Sistemi Uygulaması Gazi Kitabevi, Ankara
- 1 Nolu Muhasebe Sistemi Uygulama Genel Tebliği
- www.vergiportalı.com